

Петар Хр. ИЛИЕВСКИ

ЕДНА СЕМАНТИЧКА ОСОБЕНОСТ НА СУФИКСОТ -εὺς ВО МИКЕНСКИОТ ГРЧКИ

Меѓу бројните прилози, со кои професор Михаил Д. Петрушевски знатно ги унапреди и продолжува да ги унапредува микенските студии¹, има неколку трудови², каде што укажа на една особеност во значењето на суфиксот -εὺς во микенските грчки текстови пишувани со линеарно В писмо. Имено, станува збор за адјективската, посесивната вредност на некои форми, особено етникони, на -εὺς. Ваква вредност на -εὺς, во микенскиот е допуштена и од други класични филолози-микенолози, но меѓу нив има големи разлики по однос на интерпретацијата на формите во коишто се претполага адјективно значење. Во последно време проф. Мануел Галијано од Мадрид во својата студија *Quelques observations sur les noms mycéniens en „-eu”*³ меѓу другото одбележа: „Plus obscur encore se présente le cas des six mots où l'on a cru déceler des emplois du suffixe dans le sens adjectival du postérieur (et déjà mycénien) -ios. Aucune explication convaincante a été donnée ni pour *ai-ke-u* (PY Ta 641; il faudrait, en plus, admettre que le singulier a été mis par erreur en lieu du duel); ni pour *34-*ke-u*, pas nécessairement son équivalent (PY Ta 709); ni pour le parallèle et très difficile *o-pi-ke-wi-ri-je-u* (PY Ta 709); ni pour, le couple, aussi commun à Cnossos dans les tablettes de bétail, *ai-mi-re-we* (*e-ka-ra-e-we* (KN Dm 1174+5265, etc.); ni enfin, pour *wo-ne-we*, employé (PY Cn 40, etc.) à côté de l'idéogramme de bélier. Tout cela mériterait une étude plus approfondie”.

Иако е пишувано многу за овие микенски зборови, поради искажаните сомненија потребно е да се преиспита нивната идентификација, да се анализира нивната функција во контекстот со цел да се провери дали -εὺς, којшто е во грчкиот номинален суфикс, може да има и адјективно значење.

¹ Види на крајот список на трудовите, ред. бр. 37 41—52, 54—55, 58, 60—61, 68, 72, 74—86, 89—92, 95—97, 100—101, 103, 106—108, 110—112, 114, 116—118, 121—123.

² *Ai-ke-u*, *34-*ke-u*, *o-pi-ke-wi-ri-je-u*, Жива Антика IX, 1959, стр. 154; *Die griechischen Nomina und die kleinasiatischen Ethnika auf -eus*, Linguistique Balkanique VI, Софија 1963, стр. 19—24; *Микенолошки прилози*, Годишен зборник на Филозофскиот факултет Скопје, том XVI, стр. 179—181.

³ Proceedings of the Salamanca Colloquium on Mycenaean Studies во печат.

1. Веќе е истакнато дека суфиксот *-εύς*, којшто е продуктивен во токот на целата долга историја на грчкиот јазик, во микенскиот е обилно претставен. Овде ги наоѓаме, речиси, сите видови на именки образувани со овој суфикс кај Хомер и подоцна во класичниот грчки. Документирани се над 300 микенски зборови во кои може лесно да се распознае суфиксот *-εύς* во различни падежни форми. Близу две гретини од сите овие зборови се лични имиња. Не е лесно да се даде прецизна статистика и класификација на сите овие зборови, зашто многу од нив не се уште идентифицирани и е невозможно да се определи со сигурност дали некои од нив се лични имиња, топоними, одн. етнички или апелативи. Во некои антропоними сепак можат без голема мака да се признаат извесни од подоцна митолошки и историски имиња, како на пр.: *a-ki-re-u* (KN Vc 106.1) Ἀχιλλεύς, *a-re-ke-se-u* (KN Da 1156 +, etc.) Ἄλεξεύς, *do-ro-me-u* (PY An 209.4) Δρομεύς, *e-pe-ke-u* (PY Jn 431.12) Ἐπειεύς, *ke-re-te-u* (PY Ea 304; 800) Κρητεύς, *ko-pe-re-u* (KN As 821.2) Κοπρεύς, *o-na-se-u* (KN V 1523.7) *Ὀνασεύς, 5f. Ὀνασος, Ὀνασίλος, *po-ro-te-u* (PY Eq 146.3) Πρωτεύς, *po-ro-u-te-u* (KN Dc 1129; PY Jn 310.5 etc.) Πλουτεύς, *te-se-u* (PY En 74.5 и др.) Θεσεύς и т. н.,⁴ Но многу од нив не можат да бидат идентифицирани со сигурност што се гледа од големиот број прашалници и крстови кај О. Ландау⁵. Додека се за едни можни повеќе различни идентификации, за други тешко може да се најде барем една соодветна форма меѓу подоцнешните грчки имиња. Неоспорно е дека извесен број на микенски лични имиња на *-εύς*, како и многубројни етнички на *-εύς*, се од предгрчко потекло кои во помикенско време излегле од употреба.

Со суфиксот *-εύς* во микенскиот, како и во класичногрчкиот, се образувани називи кои означуваат религиозни и општествени функционери, на пр. *i-je-re-u* ἱερεύς, *qa-si-re-u* βασιλεύς, потоа разни имиња на занимања и професии, како: *ka-ke-u* χαλκεύς, *ka-na-pe-u* (x) γναφεύς, *ke-ra-me-u* κεραιεύς, *ku-te-re-u-pi* (PY An 607.2) χυτρεῦφι, занимање со значење на дема во инстр.-абл. плур.⁶ и др.; имиња на вази: *a-(pi)-ro-re-we* (KN Uc 160 v. 1; MY Ue 611.1) ἀμ(φ)φορήτες, *ka-ra-re-we* χαρρήτες. Дж. Чадуик⁷ прочита на еден печат од Микена Wt 503: *ke-ni-ge-te-we* и го објасни како **khernigtewes* „легени за миење раце“, а проф. Петрушевски⁸ покажа дека овој збор треба да гласел **ke-ni-ge/-te-re* *χερνιγτήρες, наспроти *ποδαμπτήρ*. Со суфиксот *-εύς* потоа се образувани етнички и имиња на деми, како: *e-re-e-u* (PY Nn 831.4) Ἐλεεύς, во ген. *e-re-e-wo* (PY Na 284.2), дат. *e-re-e-we* (PY Cn 1197.5 и др.), *o-ko-me-ne-u* (PY Ea 780) Ὀ/Ερχομοεύς и др. во микенскиот се јавуваат и топоними на *-eu -εύς*: *a-pa-re-u-p-i* (PY Cn 286.1, и др.) изведено од *a-pa-re-u* (KN B 804.4) лично име Ἀφαρεύς, *e-wi-te-wi-jo* (PY Mn 456.6), cf. лично име *e-wi-te-u*; *e-ni-pa-*

⁴ Систематска студија за личните имиња на *-εύς* во микенскиот даде J. L. Perpillou, *Les dérivés nominaux en -εύς du grec*, во печат.

⁵ O. Landau, *Mykenisch-griechische Personnamen*, Göteborg 1958, стр. 178—180.

⁶ М. Д. Петрушевски, *Големито ойкрийие на Венирис*, Жива Антика V, 1955, стр. 395; П. Хр. Илиевски, *Аблативной, инструментарной и локативной во најстариите грчки текстови*, Скопје 1961, стр. 58ss., 65s., 123ss.

⁷ J. Chadwick, *Inscribed Sealings from Mycenae*, Eranos 57, 1959, стр. 4.

⁸ Cf. Жива Антика XV, стр. 116; Годишен зборник XVI стр. 168s.

te-we (PY Jn 658.2) топоним во локат. синг. или етник во ном. плур. и др. М. Дорија⁹ истакна дека бројот на топонимите образувани со суфиксот *-eúς* во микенскиот бил поголем отколку оној на етниците, додека во грчкиот од I милениум пропорцијата била обратна. Но изгледа дека во микенскиот многу етници на *-eúς* се употребуваат со значење на топоними, како и во грчкиот од помикенско време и во многу други јазици.

2. Суфиксот *-eúς* бил често предмет на задлабочени иследувања во минатото¹⁰, а особено во последните години¹¹. Овој суфикс може да се разгледува од различни аспекти: 1. Од историска гледна точка — за потеклото и развојот на суфиксот *-eúς*, 2. од морфолошка страна — деклинација на именки со овој суфикс, образување на женскиот род и др., 3. од семантичка гледна точка — за значењето и функцијата на суфиксот *-eúς*. Досега суфиксот бил проучуван од сите страни и многу нешта се разјаснети, но треба да се забележи дека сеуште има неразрешени проблеми од историски, морфолошки и семантичен карактер.

Во овој напис ќе се запреме само на прашања од семантички карактер на суфиксот *-eúς*, поточно само на една особеност во неговото значење и функција, имено на адјективското значење кое не се јавува така јасно во класичногрчкиот, а е претположено во микенскиот. Со оглед на тоа што за овој проблем уште нема специјално иследување, темата заслужува да ѝ се посвети посебно внимание. Како што истакнавме горе, прво треба да ги испитаме примерите каде што е допуштено вакво значење, да ја утврдиме, доколку е возможно, нивната идентификација, а потоа да извлечеме заклучок дали има придавско значење во формите на *-eúς* или не.

3. Првите три од гореспомнатите зборови: *ai-ke-u*, **34-ke-u* и *o-pi-ke-wi-ri-je-u* се всушност детерминативи на триножници — садови, спомнати во пилската плочка Та 641: *ai-ke-u* и во Та 709+712: **34-ke-u* и *o-pi-ke-wi-ri-je-u*. За *ai-ke-u* беа предложени повеќе различни интерпретации¹². Проф. Петрушевски исто така се запре над овој збор, но тој не го објаснува само него изолирано, ами заедно со другите два изрази: **34-ke-u* и *o-pi-ke-wi-ri-je-u* кои имаат иста форма и во контекстот исполнуваат иста функција¹³. Тој тргна од **34-ke-u* кое, иако не е идентифицирано

⁹ M. Doria, *Aspetti della toponomastica micenea delle tavolette in lineare B di Pilo*, VII Congr. Internaz. di Science Onomastiche, Firenze — Pisa 1961, стр. 426.

¹⁰ Литература в. кај M. Leroy, *A propos des noms en -eúς et de quelques traits communs au grec et à l'iranien*, Annuaire de l'Institut de Philol. et d'Histoire Orientale et Slaves XI, 1951, стр. 223ss.

¹¹ Сп. *Docs* (M. Ventris — J. Chadwick, *Documents in Mycenaean Greek*, Cambridge 1956) стр. 86, 100; O. Szemerényi, *The Greek Nouns in -eúς*, *Μνήμη χάριν P. Kretschmer II*, Wien 1957, стр. 159—181; E. Vilborg, *A Tentative Grammar of Mycenaean Greek*, Göteborg 1960, стр. 93—95, 145s.; O. Landau, в. б. 5; V. Georgiev, *Die griech. Nomina auf -eúς und die baltisch-slawischen Verba auf -aijuj-ijjo*, *Lingua Posnaniensis VIII* 1960, стр. 17—29; K. Marot, *Βασίλειος*, *Acta Antiqua*, Будимпешта, X, 1962, стр. 175—185; M. Д. Петрушевски, в. б. 2; D. Page, *History and the Homeric Iliad*, California 1959, pp. 196s., 215; J. Chadwick — L. Vaumbach, *The Myc. Greek Vocabulary*, стр. 19s.; C. J. Ruijgh, *Études sur le grec mycénien*, Амстердам 1967, стр. 164s., 181, 247ss.

¹² В. цитираната статија на М. Д. Петрушевски во Годишен зборник на Филозофскиот факултет XVI, стр. 179, бел. 66.

¹³ Жива Антика IX, стр. 154.

поради тоа што фонетската вредност на почетниот слогов знак *34 уште не е откриена, лесно може да се доведе во врска со топонимот *34-ke-ja од РY Fn 187.19 како етникон на -εύς. Со помошта на истиот методски приод тој установи дека и *o-pi-ke-wi-ri-je-u* е етник на -εύς, изведен од еден топоним **o-pi-ke-wi-ri-jo*, веројатно спомнат во РY An 615.8 дефектно, без одбележување на слогот -wi-, како *o-pi-ke-ri-jo* во алатив: **o-pi-ke/-wi-ri-jo-de* којшто го објасни како: Ὀπισκέτριον (Ἐπισκέτριον), одн. Ἐπι-σκέτριον. Врз основа на тоа тој предложи и за *ai-ke-u* убедлива интерпретација, имено дека е и тоа етник на -εύς: Αἰγεύς од еден локалитет Αἰγαί, Αἰγύς или Αἰγεια, одн. Αἰγειαί. При тоа тој потцрта дека сите тие три термини претставуваат „une précision de la provenance des trépiéds au point de vue local” и за поткрепа приведе повеќе аналогии од каде што се гледа дека животните, растенијата (стеблата) и предметите, а не само луѓето се означуваат со етникони, на пр.: Κρησσαί κύνες, Κρησσα — Σύρα, Λίβυσσα, Ῥοδιά — σταφυλή, Λάκαινα — etc. — λίθος, λέβης ἐξ Ἄργους, Λάκαινα (κύλιξ), Δελφός τρίπους¹⁴.

Што се однесува до отсуството на конгруенција во текстот на *ti-ri-po-de*, *ai-ke-u*, *ke-re-si-jo*, *we-ke*, TRIPUS^a 2 τρίποδε дуал, што се гледа јасно и од бројните знаци покрај идеограмата, а Αἰγεύς и Κρησιοφέρρης (критска работа, изработен во критски стил) — синг., треба да се забележи дека вакви недоследности во овие текстови, пишувани со примитивно, неадекватно за грчкиот, писмо, се среќаваат и на други места. Во вториот ред на истиот натпис стои: *di-pa, me-zo-e, ge-to-ro-we*, VAS^a 1, каде што *di-pa* δέπας синг. се согласува со бројниот знак 1, а *me-zo-e μέζοε* компаратив ‘поголеми’ е во дуал. Грешки од ваков вид се среќаваат и во натписи со фонетско писмо од класичната епоха, а камо ли овде, каде што писарот морал да води сметка за 4—5 пати повеќе знаци. Но во случајов нас не интересираат формите на -e-u, -εύς кои како етникони овде имаат значење на присвојни придавки. Народот кај нас и денеска на сличен начин ги определува садовите и животните: стомна вранештичка, грне велешко, шарпланинец (пес) и др.

4. Термините *ai-mi-re-we* и *e-ka-ra-e-we*, кои често се повторуваат во кноската Dm серија за овците, ги квалифицираат овните. На плочките од оваа серија зад еден топоним, обично, следуваат двата изрази и тоа во првиот ред *ai-mi-re-we* OVIS^m, а во вториот *e-ka-ra-e-we* OVIS^m, но има плочки кои содржат само еден од нив, сп. Dm 1182, 1183, 1184, 5181, само *e-ka-ra-e-we*. Забележително е дека бројот на овните зад *ai-mi-re-we* е секогаш далеку помал од оној на *e-ka-ra-e-we*, на пр.:

Dm 1176+	A	<i>ai-mi-re-we</i> OVIS ^m 5 [
	B	<i>ku-ta-to e-ka-ra-e-we</i> OVIS ^m 61 [(Κύτατον)
Dm 1177	A	<i>ai-mi-re-we</i> OVIS ^m 3
	B	<i>ru-ki-to e-ka-ra-e-we</i> OVIS ^m 24. (Λύκτος)

¹⁴ Ibidem.

Интерпретацијата на горните два изрази не е лесна, зашто во подоцнешниот грчки не се наоѓаат адекватни зборови што би можеле да се употребат во ваква смисла. Авторите на *Docs* (стр. 210, 386) се обидоа да го објаснат *ai-mi-re-we* со αἰμβλος, Хесиод+, но значењето на придавката: 'оној што ласка, итар, лукав' не одговара на контекстот. П. Каратели¹⁵ во формите на *-e-we* виде датив сингулар а термините ги објасни дека означуваат лица на кои им се испраќаат овни за жртвување на ἐσχάρα (паленици) и αἶμα (ἄπυρα ἱερά). Слично објаснение даде и Л. Р. Палмер (сп. *Interpr.* стр. 181). Нивната интерпретација беше подложена на критика од М. Лежен¹⁶, прво затоа што во D- серијата од Кнос нигде не се спомнуваат жртви. Сите плочки од оваа серија се однесуваат за одгледување на овци¹⁷. Ова објаснение според него не одговара и од лингвистичка гледна точка, зашто кога едно име на *-εύς* е изведено од основа на *-a*, вокалот *-a* се елидира како во грчкиот од I милениум пр. н. е., така и во микенскиот, сп. σφαγεύς од σφαγή, κωπεύς од κώπη, *ko-to-ne-we* од *ko-to-na* κτοίνα и др. и не би се задржал ни во ἐσχάρα. Вистина има неколку примери на *-a-e-u*, како: *ka-ma-e-u* καμαέυς, *za-ma-e-wi-ja*, изведено од **za-ma-e-u*, но тие се според М. Лежен, веројатно, од среден род на *-ās*^{17a}. Исто така тој искажа сомнение во обидот да се објасни *ai-mi-re-we* со αἶμα. Затоа предложи ново толкување на овие два термина:

Терминот *e-ka-ra-e-we* го поврза со глаголот γράω 'јаде' гризе и кипр. γράστις 'фураж, храна за добиток' и реконструира збор *ἐγγραῖτες којшто би означувал 'des bêtes a l'engrais' (добиток за гоее). За *ai-mi-re-we* *αἰμιλλῖτες искажа претпоставка дека би можел зборот да се доведе во врска со Хом. αἶμασιά 'плот, ограда'.

Иако за формите и образувањето на овие микенски зборови нема соодветна паралела во помикенскиот грчки, оваа интерпретација е возможна, зашто е во склад со духот и содржината на целата кноска D серија за добитокот. Ќе додадеме дека ваквата интерпретација наоѓа извесна поткрепа и паралела во пилските плочки од сродната Sn серија. Испитувајќи ја оваа серија¹⁸, ние најдовме дека добитокот, главно овни, на пилскиот дворец бил наменет на прво место за г о е њ е (месо, лој), но дворецот бил исто така заинтересиран и за волната. Вкупниот број

¹⁵ G. Pugliese Carratelli, *Nuovi studi sui testi micenei*, Parola del Passato IX, 1954, стр. 220. Искрпната литература за различните интерпретации на овие два збора в. кај L. Deroy, *Deux termes de zootechnique dans les tablets Dm de Cnossos*, SMEA X, 1969, стр. 48—53.

¹⁶ M. Lejeune, *Notes mycéniennes*, Parola del Passato fasc. 87, 1962, стр. 407—411.

¹⁷ J.-P. Olivier, *La serie Dm de Cnossos*, (со цитираната литература), Studi Micenei ed Egeo-Anatolici II, 1967, стр. 71—93. Сите Dm плочки, каде што се среќаваат горните термини, се пишувани од писарот бр. 117, кој што има напишано најмногу плочки од D. серијата, в. J.-P.O., *Les scribes de Cnossos*, p. 60—62.

^{17a} Истото мнение го споделуваат и А. Heubeck, IF 66, 1961, стр. 310; С. J. Ruijgh, *Études*, стр. 182, 263, но М. Д. Петрушевски, SMEA XII, 1970, стр. 125s. докажува дека *ka-ma* е именка од ж. р. и приведува примери на *-a* (ι) εύς од класичниот и покласичниот грчки 'Ἀρισβατεύς од 'Ἀρισβη, Κορωναεύς од Κορώνη и др.

¹⁸ P. Hr. Ilievski, *A Re-examination of the Pylos Cn Tablets*, Atti e Memorie del 1° Congresso internazionale di Micenologia, Roma 1968, стр. 616—632.

на добитокот регистриран на пилските Cn плочки изнесува околу 11.500 (по категории: овни 8.200, овци околу 1.500, јарпи околу 1.000 и кози 750). А вкупниот број на добитокот од кноската D серија (околу 100.000 само овни) е девет пати поголем од пилскиот. Како што покажа J. T. Килен¹⁹, добитокот на Крит бил наменет пред сè за волна и таму преработката на волна била на висока степен. Во Пил, изгледа, повеќе била развиена мануфактурата со лен, како што се гледа од PY Na серијата која се однесува за производство на големи количини лен. Но пилскиот дворец бил заинтересиран и за квалитетна волна, како што ќе видиме подолу. Дворецот во Кнос, обратно, најмногу бил заинтересиран за волната, но водел сметка и за тоа да има угоден добиток. Во запазените плочки од Dm серијата наоѓаме 318 овни, одбележени како *e-ka-ra-e-we*, веројатно „за гоење“ во десет локалитети.

Што се однесува до *ai-mi-re-we*, по друг пат на испитување преку аналогии со пилските плочки и ние сме дошле до истиот резултат како и M. Лежен, поврзувајќи го зборот со αἰμός (Aisch.) < **saip-mo-* 'ограда, трло', изведен како αἰμασία и лат. *saepes* од и-е. корен **saip*²⁰. Забележително е дека во индоевропскиот има повеќе различни корени со значење на 'ограда, плот' и сл.²¹. Формата **ai-mi-i-l-eús*, изведена со два суфикса: *-ilo-* и *-eus* е слична на образувањата со *-io-* и *-eus* (в. долу).

Овните означени како *ai-mi-re-we* напомуваат на пилските OVIS+TA (*ta-to-mo σταθμός*) од Cn 4 и 595. Бројот како на едниите така и на другите е доста ограничен. Од 8 локалитети во Dm серијата со *ai-mi-re-we* се одбележени само 29 овни. Има податоци од разни места и времиња²² за тоа како и зошто се одгледувани овни во затворен простор (огради, кошари). Еден вид овни, обично кастрирани, вака биле чувани заради руното. Нив не ги стрижеле, освен малу на мевот, по три до четири години, потоа ги колеле, а кожата заедно со долгата волна, преработена, била употребувана како килим. Бидејќи овој начин на одгледување брави е многу скап, и најбогатите сточари не чувале повеќе од три-четири вакви овни. Не може да се каже со сигурност дали и во микенско време се одгледувале на ваков начин и со ваква цел овни, но има основание да се допушти дека пилските OVIS+TA (*σταθμός*) и кноските *ai-mi-re-we* OVIS^m можеле да бидат токму од ваков вид.

И покрај сите тешкотии при идентифицирањето на изразите *ai-mi-re-we* и *e-ka-ra-e-we*, се гледа дека формите на *-eus*, кои ги квалифицираат овните, овде имаат функција на придавки. Тоа уште појасно се гледа од терминот *wo-ne-we*.

5. Зборот *wo-ne-we* исто така досега бил често третиран и за него се предложени различни идентификации. Според Морпурго-Дејвис,

¹⁹ J. T. Killen, *The Wool Ideogram in Linear B Texts*, *Hermathema*, XCVI, 1962, стр. 38—72; *The Wool Industry of Crete in the Late Bronze Age*, *The Annual of the British School of Archaeology at Athens*, vol. 59, 1964, стр. 1—15.

²⁰ J. Pokorny, *Idg. etym. Wb.* стр. 878; H. Frisk, *Gr. etym. Wb.* стр. 39.

²¹ Cf. *Re-examination of the PY Cn Tablets*, (б. 18) стр. 627s.

²² Cf. Colum. VII, 4; Varro, R. R. II, 2. Во околината на Нови Пазар до скоро се одгледувале на ваков начин овни, главно, заради нивната кожа со долга волна, сп. цитираната статија во бел. 18, стр. 630s.

Lexicon s. v., vis verbi valde incerta. За овој збор сме пишувале и ние (сп. Жива Антика XVII, 1967, стр. 23—31), но во врска со поставеното прашање за адјективската вредност на -εύς, како и поради забелешката на проф. Галијано, потребно е пак да се запреме прво на неговата идентификација.

Терминот *wo-ne-we* се јавува трипати во пилските Cn плочки и еднаш во Кнос на еден фрагмент од сомнителна серија:

PY Cn40.2: Wa-no-jo wo-wo, pa-ro, po-so-pe-re-i, wo-ne-we OVIS^m75

Cn643.1: A-pa-re-u-pi, pa-pa-ro, wo-ne-we [OVIS^m] 40

Cn719.12: Wi-ja-we-ra₂, a-ke-ta, [wo-ne-]we OVIS^m 100.

Единствениот пример на *wo-ne-we* во кноските плочки се јавува на еден мал фрагмент, 1335. Порано тој беше класиран во L серијата, а сега Ж.-П. Оливије²³ го префрли во X. Не е исклучено, како што ќе видиме подолу, дека и овој фрагмент ѝ припаѓа на D серијата која, како и пилската Cn серија, се однесува за ситниот добиток.

Во Cn плочките од Пил овој збор на трите места се јавува, речиси, во еднообразни формули. На *wo-ne-we* му претходи еден топоним, еден антропоним (со или без предлогот *pa-ro* παρό ат. παρά), а по него следува идеограма и бројни знаци. Идеограмата што следи зад зборот *wo-ne-we* е секогаш OVIS^m (овен). Во Cn643.1 таа е оштетена, но преостанатите траги од нејзиниот долен дел (како што може да се види и од пртежот на РТ П²⁴, стр. 67) покажуваат дека и овде таа треба да се чита OVIS^m.

Судејќи по завршокот *-e-we*, како кај горните примери *ai-mi-re-we* и *e-ka-ra-e-we*, очигледно е дека е зборот образуван со суфиксот -εύς, овде во ном. плур. -ῆες, зашто се однесува за поголем број овни. Бидејќи суфиксот -εύς често означува машка професија, во првата заедничка работа *Evidence*²⁵ Вентрис и Чадуик претположија дека *wo-ne-we* означува опис на некој човек во датив синг. *woinewei* 'wine dealer?'. Но во серијата, каде што се јавува *wo-ne-we*, нема ниеден друг збор што укажува на професија или занимање. Освен тоа, необична би била појавата на професија како што е оваа на „винар“ во текстови што се однесуваат за добиток. Зборот *wo-ne-we* во Cn серијата се јавува во апсолутно иста положба како и *pa-ra-jo* παλαιός и, следователно, тој има иста функција, не определува лице, ами — добитокот означен со идеограма.

М. Дориа во својот труд *Interpretazioni di testi micenei* П²⁶ дојде до заклучок дека терминот *wo-ne-we* означува боја: „del colore del vino“ — во фигуративна смисла — и укажа на фактот дека бојата на животните наменети за жртвување кај старите народи играла значајна улога. Меѓутоа,

²³ J.-P. Olivier, *Les scribes de Cnossos*, Roma 1967, стр. 187.

²⁴ E. L. Bennett, Jr., *The Pylos Tablets*, Texts of the Inscriptions found 1939—1954 Princeton 1955, стр. 67.

²⁵ M. Ventris and J. Chadwick, *Evidence for Greek Dialect in the Mycenaean Archives*, Journal of Hellenic Studies, T. 73, 1953, стр. 97; cf. уште *Docs*, стр. 412.

²⁶ M. Doria, *Interpretazioni di testi micenei* II, le iscrizioni della classe Cn di Pilo, Istituto di Glottologia, Trieste 1958, стр. 24.

Л. Р. Палмер²⁷ ја отфрла оваа интерпретација, бидејќи, според него, етимолошката идентификација на *pa-ra-jo* како *παλαιοί* 'стари' и *wo-ne-we* како *ΓοινηΓες* 'винени по боја', не образува убедливо семантичко спротивставување. Според Палмер *wo-ne-we* е еден ном. плур. од категоријата на добитокот од пилскиот дворец **Γορνον* наместо *Γάρνον*(?).

Во списоците на ситниот добиток, каков што е опиан во Сп плочките од Пил би можело да се очекува и еден термин за *Γάρνον*, како контраст на *παλαιός*. Во плочките од D серијата на Кнос има други термини кои ја одбележуваат возраста на овците: *pa* (= *pa-ra-jo*) *παλαιοί* 'стари'; *pe* (= *pe-ru-si-ni-wo*) *περυσινΓός* 'од ланската година'; *za* (= *za-we-te/-jo*) ат. *τήτες*, јон. *σῆτες* 'од оваа година' и др. Очигледно, дворците како од Кнос така и од Пил воде сметка секоја година да се заменува извесен број стари брави со млади. Но во пилските плочки описот на добитокот според возраста не е даден така подробно како во Кнос, што индиректно укажува дека намената на добитокот опиан во пилските Сп плочки можела да биде поинаква отколку таа на добитокот од кноската D серија²⁸.

На аргументацијата од Палмер, кој по секоја цена сака да види семантичко спротивставување меѓу *wo-ne-we* и *pa-ra-jo*, треба да се забележи дека само во Сп 40.1 и 2 овие термини се јавуваат еден зад друг, а во другите плочки тие се разделени или се јавува само еден од нив. Второ, треба да се истакне дека Сп серијата, изгледа, е составена од плочки со различна содржина, макар што на сите фигурираат идеограми на добиток. Дури во една иста плочка одделни редови содржат различни видови на податоци. Има основание да се претпостави дека долгите списоци на Сп плочките од Пил, каде што се јавува *wo-ne-we*, се составени врз база на помали плочки од типот на Сп453 и Сс660, поточно како пилските плочки на Ер од Еб и Еп од Ео серијата.

Од друга страна, малите плочки од Сп серијата кои, изгледа послужиле за база на долгите списоци, можеле да се разликуваат како по форма така и по содржина, особено ако биле пишувани од разни писари. Познато е дека Сп плочките се пишувани од неколку писари. Е. Л. Бенет²⁹ му припиша некои од овие плочки на писарот бр. 21, а, Ж.-П. Оливије³⁰ откри уште две нови раце: бр. 5 (Сп 202?, 285, 328, 436?) и бр. 6 (Сп 643, 655, 719). Освен тоа, некои одделни редови во овие плочки биле пишувани од друга рака, како на пр. првиот и осмиот ред од Сп 599, идеограмата на човек во Сп 595.2 и др. Плочките што го содржат зборот *wo-ne-we* им припаѓаат на двајца писари: Сп 40 на бр. 21, а Сп 643 и 719 на бр. 6. Ова може да биде, до извесна степен, причина за разликата во содржината на одделните редови во една иста плочка. Во списоците што содржат хетерогени податоци, очигледно *wo-ne-we* не мора да биде

²⁷ *Interpretation of Myc. Gr. Texts*, стр. 464, сп. уште *Letters on SHEEP and WOOL texts*, Nestor 1. III 1963, стр. 275s.

²⁸ Поподобно за тоа в. во цитираната статија (бел. 18) *passim*.

²⁹ *Athenaeum*, NS 36, стр. 330.

³⁰ Соопштено со писмо од 10. II 1966, за кое и на ова место му исказувам благодарност.

спротивставено семантички на *pa-ra-jo*, ами може да укажува на некоја друга категорија на овни.

Една систематска студија на целата Сп серија може да го поткрепи ова мнение. Фактот што во запазените плочки од оваа серија можеме да видиме стада разделени според полот, возраста и други квалитети, нè води до заклучокот дека добитокот, собран од службениците на дворецот како данок биле намерно класирани на ваков начин и предаден на одделни лица за чување. Сосема е природно во одгледувањето на добитокот старите и слабите брави да се одлачуваат од главното стадо, да се гојат и потоа се колат за месо. Во Сп плочките овните означени како *pa-ra-jo*, веројатно, се одделени со истата цел. Тие не се чувале за следната година. Ако *wo-ne-we* означува 'јагниња', како што претполага Палмер, би требало бројот на *wo-ne-we* да биде приближно ист како и на *pa-ra-jo* за да ги заменат. Таков е соодносот меѓу старите брави и јаганцата во кноската D серија. Меѓутоа, во Пил бројот на *pa-ra-jo* овните (Вкупно 1.410) е далеку поголем од оној на *wo-ne-we*, какви што има само 115. Очигледно е дека овде не може да се бара семантичко спротивставување меѓу *pa-ra-jo* и *wo-ne-we*.

Составот на бравите, повеќето од кои се машки (в. горе т. 4 и б. 18), во плочките од пилската Сп серија, како што спомнавме, укажува дека главната цел на дворецот била да добие угоен добиток за месо. Но, се разбира, дворецот, како и секој стопан-сточар, гледал да добие и друг профит од добитокот. Секако тој бил заинтересиран и за волната и ние сметаме дека терминот *wo-ne-we* ги детерминирал овните според видот (бојата и квалитетот) на нивната волна.

6. Претпоставката на Л. Р. Палмер дека *wo-ne-we* претставува алтернативна ортографија за ἄρνων (ἄρνιον), 'јагне', како контраст на *pa-ra-jo*, среќава тешкотии како од ортографска гледна точка на линеарното В писмо, така и од лингвистичка:

А. Зборот ἄρην , ἄρνός , крит. Ἐαρήν 'јагне' е откриен во микенските плочки и тоа во личното име *wa-ni-ko* PY Jn 478.4 Ἐαρνίσκος , cf. Ἄρνίσκος , Paus. VI, 17, 7, од основата на **warn-* 'јагне'; во придавката *we-re-ne-ja* PY Ub 1318, каде што се зборува за кожи и предмети изработени од кожа, веројатно *wreneja*³¹ (διφθέρα) 'јагнешка кожа', како и во придавката *wo-ro-ne-ja* MY Oe 111.2 покрај идеограмата за волна, веројатно со значење 'јагнешка волна'. Проф. Петрушевски го откри зборот ἄρην во *wa-na-so-i*, *wa-na-se-wi-jo* Ἐαρνασσί , Ἐαρνασήτιος ³². Се претпо-

³¹ Mabel Lang, AJA 62, стр. 191; A. Heubeck, Bibl. Orientalis, 17, стр. 19; J. Chadwick — L. Vaumbach, *The Mycenaean Greek Vocabulary*, Glotta XLI, 1963, стр. 175.

³² Cf. *Discussions mycéniologiques*, Жива Антика XII, стр. 294—312; *Μυκενολογικὴ πρὶλοзи*, Годишен зборник на Филоз. фак. XVI, стр. 186s.; *Wa-na-so-i et le problème de la palatalisation en grec mycénien*, реферат на V интернационален колоквиум во Саламанка, 1970 passim; *Πρωτοβιηϊνὴ πάλαια καὶ πάλαιαλιζατιζατὴ во ἱρчкиои јазик од микенската епоха*, Прилози I, МАНУ, Скопје 1970, passim, каде што покажа дека *wa-na-so-i* не е од *wanak (t)-ia* Ἐαρνασσι , ами дека е тоа топоним Ἐαρνασσι поврзан со еден теоним Ἐαρνασσιος , изведен од основата **цarn-* 'јагне'. Примери на топоними од оваа основа се среќаваат по целиот Медитеран и Балкански Полуостров. Овде може да се спомене и месноста (село) *Арнакија* крај с. Матка, Скопско. Забележително е дека терените овде се многу погодни за одгледување на јаганца (има убави, благи

лагаше дека зборот ἀρήν е содржан во личното име *wa-na-ta-jo* KN V 466.2; PY Eb 369, etc. *Warnataios* (*Docs.* стр. 426) и во првиот дел од топо-нимот *wa-no-jo wo-wo* = *Warnoio Worwos*, но кога Ж.-П. Оливјие³³ ги сврза фрагментите KN Ch 5724+X 5953, се откри зборот *wa-no-|qe|* како име на вол што претставува сериозна пречка за идентификацијата на *wa-no* со *ἄρην* 'јагне'³⁴.

Претпоставката на Л. Р. Палмер (*BICS*, 1955, 2, стр. 36) дека *wo-ro-ne-ja* е *scriptio plena* за *worneia* или *wroneia* (со метатеза) беше радо прифатена од другите микенолози³⁵. Но обидот да го поврзе и *wo-ne-we* со истиот корен не е основан. Во микенскиот, вистина, се среќава алтернирање на *-or/ro-* од вокалското *r*, на пр. *to-no* PY Ta 707.1, —708 1 etc. = *thornos*, кипарски *θόρνᾶξ* и *to-ro-no-wo-ko* KN As 1517.11 = **thro-poworgos?*; *ma-to-pu-ro* PY Mn 1412.2 = *Mator-pulo* < *mat*†³⁶, макар што не е сосема сигурно дали овие зборови образуваат наполно соодветни парови, како што се искажа критички Ана Морпурго Дејвис³⁷. Слично алтернирање на *-or/ro-* во *wo-ne-we* наспроти *wo-ro-ne-ja*, какво што сака да види Палмер е помалу сигурно не само затоа што зборот **worneus* од коренот **wörn-/*urn-* со значење на јагне не се јавува во подоцнешниот грчки (зад *w* се претполага едно *ə* кое во грчкиот развива *a*), ами и поради тоа што е крајно проблематично дали овие два збора се изведени од ист корен.

Сите микенски зборови (cf. *Mycenaeae Graecitatis Lexicon* на А. Морпурго, стр. 366—367) што почнуваат со *wo-n-* се идентифицирани со коренот *woin-o-* 'вино' и Л. Р. Палмер ја прима оваа идентификација освен за *wo-ne-we* (cf. *Interpr. of Myc. Gr. Texts*, стр. 464), на пр. *wo-no* PY 20,2 *Ῥοῖνος*, *wo-na-si* KN Gv 863 во текст што се однесува за плодородни дрвја и за земјоделски производи = *Ῥοινάσσι* 'во (со) лозјата' (*Docs* стр. 412, L. R. Palmer, *Interpr.* 1. c.); *wo-ne-wa*, лично име, PY An 654.2 **Ῥοινέφας* (cf. O. Landau, *Myk.-griech. Personenamen*, s. v.), *wo-no-qa-so*, име на вол, KN Ch 897, — 1015 *Ῥοινόφορος*³⁸, етниконот *wo-no-wa-ti-si* PY Vn 48.6; Xb 1419 v. 2, покрај теонимот *di-wo-nu-so-jo*, *Οἰνωᾶτις*

и тревни падини), додека од спротивната страна на реката Треска, јужно од манастирот Св. Никола, каде што е теренот стрм и каменит, не случајно има локалитет *Козар*.

³³ *Proceedings of the Cambridge Colloquium on Myc. Studies*, стр. 82.

³⁴ А. Морпурго—Davies, *The Treatment of r and l in Mycenaean and Arcado-Cyprian*, *Atti e Memorie del 1° Congresso Internaz. di Micenologia*, Roma 1968, стр. 805s. се однесе критички кон идентификацијата на *wa-no-jo* и *wa-ni-ko* со *ἄρην*, бидејќи зборот *ἀρήν* бил похомерски и се сомнева дека ваква форма би можела да се јави во микенскиот. Меѓутоа, подоцнешната номинативска форма *ἀρήν* (*Aesor*) се поклопува со старата генитивска наставка, а познато е дека лични имиња се образувани од разни основи, сп. *Ζήρων*, *Ζηρόδοτος*-*φίλος* од акузат. форма, *Δίωv*, *Διό-δωρος* од основата *Δι-* на *Ζεὺς*

³⁵ Cf. А. Морпурго, *ibidem*.

³⁶ А. Heubeck, *Zu einigen Namen auf den Pylos-Tafeln*, *Kadmos* I 1962, стр. 61s.

³⁷ А. Морпурго, *ibidem*.

³⁸ Сп. М. Д. Петрушевски, *Жива Антика* XI, 1961, стр. 250. Ова објаснение веднаш потоа го прими и М. Lejeune, *Noms propres de boeufs à Cnossos*, *REG*, 76, 1963, стр. 6.

од Οἶνός, Φοινύφα (ΔιΦοινύσοιο)³⁹. Нема сомнение дека и во формата *wo-ne-we* се крие зборот οἶνος и означува боја на вино, како и во првиот дел од името *wo-no-qa-so* (в. бел. 38) и др.

В. Во класичниот грчки има образувања на -ιδεύς за малите и младенците кај животните, особено кај птиците, на пр. ἀετιδεύς 'орле'; ἰερακιδεύς 'јастрепче, соколче'; ἄλωπεκιδεύς 'лисиче'. Само σκυλακεύς 'кученце' и ἔχιεύς 'змијче' се образувани со -εύς, но очигледно овие форми се настанати по аналогија на деминутивите на -ιδεύς. Просто е невозможно во микенскиот да се јават вакви образувања, зашто сите примери од ваков вид се од многу подоцнешно време; кај Хомер тие не се среќаваат, а во микенскиот нема ниеден збор што завршува на *-i-de-u*. Така, и од формална страна не е веројатно *wo-ne-we* да означува Φόρνον наместо Γάρνον како што претполага Палмер.

7. Фрагментот од Кнос 1335, каде што се јавува зборот *wo-ne-we* како единствен пример во кноските плочки, е многу мал и е многу ризично од него да се извлекуваат некакви подалекусежни заклучоци. Вториот збор *-ni-ki-jo* беше дополнет и прочитан *ro]-ni-ki-jo φοινίκιος* 'црвен'. Врз основа на ова би можело да се очекува дека и *wo-ne-we* од првиот ред на фрагментот означува боја 'винени'...

Меѓутоа, иследувањето на ракописите во глинените архиви и одредувањето на писарите од страна на Ж.-П. Оливије²³ го доведе во прашање ваквото толкување на натписов. Порано, како што спомнавме, фрагментот беше класиран во L серијата која се однесува за волна и ткаенини, но врз основа на ракописот тој го прекласира во X. Дж. Чадуик верува дека фрагментот KN X 1335 им припаѓа на плочките од Ga серијата, бидејќи тој е пишуван од писарот бр. 136 којшто ги написал плочките од оваа серија од 414—423 и плочките од серијата Og 424 до Og 427, како и некои други од E серијата 749, 849?. Поради тоа Чадуик смета дека зборот *ro]-ni-ki-jo* речиси сигурно означувал име на некој зачин, а не адјектив со значење на боја. Во првиот ред, каде што се чита *wo-ne-we*, тој сега претполага еден етник и се обиде да реконструира едно име, како *[e-ta]-wo-ne-we* кое се јавува во L 5842.2 и др.

Сепак има извесни факти кои зборуваат и против една ваква интерпретација на фрагментот 1335. Прво, против класификацијата во Ga серијата зборува местото каде што е најден фрагментот, имено во одделението каде што е откриен главниот архив за овците, т. е. плочките од D серијата, додека Ga плочките се откриени во еден ходник на спротивната страна од дворецот којшто е познат по големите димензии. Чудно е како можел тој фрагмент да се најде толку оддалечен од својата матична серија. Второ, колку и да е интересно и примамливо, реконструирањето на името *[e-ta]-wo-ne-we* остаува сомнително и несигурно сè додека не се најде откриениот дел. — Така и во PY Ta 709 повеќемина микенолози го дополнуваа фрагментот *[.]-u* врз основа на Ta 641 како

³⁹ A. Heubeck, *Kadmos I*, стр. 62—64 се обидуваа овде да реконструира форма **Woinowons*, а М. Д. Петрушевски, *Жива Антика XI*, 1962, стр. 278, сп. и Годишен зборник на Фил. фак., Скопје, том 16, стр. 181, 198, откри документирани форми, сп. Οἶνη, Οἶνός, Οἶνωῆτις кои наполно одговараат на микенската.

ai-ke-u, и тоа им служеше за доказ дека вредноста на *34=*ai*, но со откривањето на средниот фрагмент Та 709+712, тука се прочита сосема друг збор: *o-pi-ke-wi-ri-je-u* (за којшто стануваше збор горе). Затоа, сосема е прав проф. Петрушевски кога забележува дека е потребна голема претпазливост во реставрирањето на фрагментарните натписи⁴⁰. Со оглед на местото, каде што е најден фрагментот 1335, не е исклучено дека тој ѝ припаѓа на Д серијата и зборот *wo-ne-we* од овој фрагмент, исто како и во пилските Сп плочки, означува вид на овни, одн. руна според бојата и квалитетот на нивната волна.

8. Идентификацијата на *wo-ne-we* со *Φοινῆδες* 'винени по боја' е далеку полесно да се прими како од лингвистичка гледна точка, така и од аспект на историски податоци од подоцнешно време. Винената боја често се употребува за опис на животни и птици. Зборот *Φοινέες* дури е и документиран кај Хесиџија како *γοινέες κόρακες*, но досега никој на него не укажал. *Οἰνιάξ* е и еден вид на гулаб (cf. Arist., *Hist. anim.* V, 13, 544b) — *χρῶμα δὲ ἔχει οἴνοπόν* (кај Athen., *Deipnosoph.* IX, 394a), *Οἰνός* е исто така познато како име на куче (cf. Xen., *Cyneg.*, 7, 5). Според Scholia B ad *Iliadem* *οἴνοπε βόε* се *οἰνώδεις εἰς τὸ ὄρν· οἱ δὲ μέλανες*. Не е чудно што се наречени и гавраните *Φοινέες*, како што се гледа од гласата на Хесиџиј. Во микенскиот *wo-no-qa-so* вол што има задник 'во вина на нијанса' (види бел. 38) укажува дека винената боја служела и во микенско време како маркантен белог особено за животните. Така, сосема е возможно и овците да бидат наречени *Φοινῆδες* 'темни, црвеникави'. Познато е дека имало и има овци со волна од ваква боја, сп. Хом. Od. IX, 425—426:

ἄρσενες ὄιες ἦσαν εὐτρέφεις δασύμαλοι
καλλοὶ τε μεγάλοι τε, ἰοδνεφές εἶρος ἔχοντες

Показателно е што се тие и кај Хомер *ἄρσενες* како во микенскиот *OVIS^m*. Сп. уште Od. IV, 135; Plin., *Nat. Hist.*, VIII, 190; Colum., VII, 3, 2; Vitruv. VIII, 3, 14. Овде можем да приведам и еден пример од личен опит. Пред неколку години во подножјето на Пелистер крај Битола видов едно куцовлашко стадо со црни овци чија волна на сонцето се преливаше во црвеникава нијанса. Кога потоа го прашав еден агроном-сточар⁴¹ каква е бојата на тие овци, тој ми одговори кусо: „винана“.

Забележително е дека овци со црвеникав пигмент, наречени турски *к а в а р ц и к* 'грѓурави' поради формата и квалитетот на нивната волна, доскоро биле одгледувани во Североисточна Бугарија. Т. Савов во прирачникот *Развитие на овцевъдството в България*⁴² меѓу другото одбележува: „Во Североисточна Бугарија, вклучително и Добруџа, пред ослободувањето на Бугарија од турско ропство наред со месните бели овци

⁴⁰ Idem, Годишен зборник на Фил. фак., Скопје, том 16, стр. 180.

⁴¹ Димитар Попоски, проф. на Вишата агрономска школа во Битола.

⁴² Изд. на БАН, Академија на селскостопанските науки, Софија 1964, стр. 104—105 сп. уште Т. Савов. *Развитие на овцевъдството в България до ослободувањето ѝ од турско ропство*, Известия на Инст. за животновъдство X, Софија 1959. П. Белевска, *Овцевъдство*, Софија 1964, стр. 266s.

биле размножувани и пигментирани со бакарно црвена боја (спационираното наше), познати со називот каварџик, кој назив го карактеризирал квалитетот на волната и кожичките на јагњината. Овие овци биле познати и со друго турско име (бакаркармиз — бакарно црвени — спационираното наше) кое ја карактеризирало бојата на волната. . .”.

Турски документи од 15. и 16. век што се однесуваат приближно за ист предмет како микенските Сп плочки од Пил, при сè што се временски и просторно доста оддалечени од микенските, пружаат податоци кои до извесна степен ја поткрепуваат тезата дека терминот *wo-ne-we* со значење ‘винени’ можел да се јави во документи од ваков вид. Од еден таков документ⁴³ од 1576/77, кој претставува наредба од највисоката турска власт за реквизиција на ситен добиток од неколку околии во Бугарија, може да се види дека некои околии биле задолжени да соберат *каварџик*, или *бакар кармиз* овци. Така, 857 целепи (лица, одговорни за реквизиција на овци за снабдевање со месо на турската администрација и армија) биле задолжени да соберат од Софиската област 35.185 каварџик овци; 150 целепи од околината на Берковица да соберат 5.055 каварџик овци и т. н. Од други околии пак се барале обични овци, т. е. онакви какви што се одгледувале таму, за што администрацијата имала податоци. Макар што собраниот добиток бил наменет за месо, од овие и други⁴⁴ турски документи може да се види дека целепите морале исто така да се грижат за волната, кожата и др. продукти. Со оглед на тоа што во организацијата на сточарскиот живот има многу конзерватизам (слики од сточарскиот живот дадени од Хомер можат да се видат и денеска на Балканскиот Полуостров), овие турски документи, и покрај тоа што се од еден општествен стрoj различен од микенскиот, би можеле да фрлат извесна светлина на микенските плочки од пилската Сп и кноската Д серија.

9. Формата *woineus* плур. *woinēwes* за *wo-ne-we* беше претположена уште во почетокот на дешифрирањето на линеарното В писмо. Но бидејќи потоа беа дадени различни сугестии за содржината и значењето на оваа форма, неопходно беше едно преоценување на досегашните интерпретации и утврдување на она значење што е најосновано како од формата така и од содржинска страна. Нашето иследување од ортографска, лингвистичка и историска страна ја потврдува идентификацијата на *wo-ne-we* со *Ῥοινῆνες* = ‘винени’ како сосема возможна и приемлива. Што се однесува пак до синтактичката функција на терминот *wo-ne-we*, јасно е дека тој ги детерминира овните според нивната боја, т. е. зборот има значење блиско до придавското.

Водејќи сметка за фактот дека *-eus* во помикенскиот грчки е, главно, номинален суфикс, спонтано се наметнува прашањето: Дали е возможно формите изведени со суфиксот *-eus*, да имаат адјективноско значење? Може ли ова значење да се потврди од други помикенски примери? — Треба да се одбележи дека меѓу разните видови на форми обра-

⁴³ Народна библиотека, Софија, ркп. бр. 6038 (со превод).

⁴⁴ Сп. цитираната статија во бел. 18, стр. 621s.

зувани со суфиксот - εύς, како во класичногрчкиот, така и во микенскиот има апелативи кои определуваат животни според некој карактеристичен знак, на пр. јон. οὐρέύς, ат. ὄρέύς 'муле, мазга', планинско животно, τραπέζεύς 'пес, хранет крај масата на неговиот стопан'. Кон овие називи би можело да се додаде и гореспоннатата глоса од Хесиџија γοινέες· κβραμες. Во микенскиот покрај *wo-ne-we*, кон истата категорија на зборови што ги детерминираат бравите припаѓаат и термините: *ai-mi-re-we* и *e-ka-ra-e-we* (в. горе т. 4.). Според нивната синтактичка функција во Dm серијата, како и *wo-ne-we*, во PY Cn серијата, тие претставуваат еден вид придавки.⁴⁵

10. Во микенскиот, како и во класичногрчкиот, суфиксот - εύς е главно именски. Тоа се гледа јасно од фактот што од именките на - εύς, се изведувани придавски форми со -io-, сп. *i-je-re-wi-jo* KN K 875.6, адј. изведен од *i-je-re-u* ἱερέύς, [h]ierēwion ('ad sacerdotem spectans'), (A. Morpurgo, *Lexicon*, s. v.), *a-ke-re-wi-jo* MY Ge 603.5; 604.4, етник изведен од топонимот *a-ke-re-u* и др. На прв поглед изгледа необично да се бара придавско значење во форми образувани со овој суфикс. Но треба да се одбележи дека има разни видови на форми образувани со - εύς, како што истакна M. Leroy¹⁰ во својата студија *A propos des noms en - εύς* и придавското значење не е невозможно кај некои образувања со овој суфикс како во микенскиот така и во помикенскиот грчки. Едно такво значење на βοεύς е опширно образложено од Szémerényi⁴⁶. Проф. Петрушевски⁴⁷ пак истакна дека првобитното значење на οἰκεύς било посесивно: „Бидејќи првобитната форма *οἰκίλος била веќе кај Хомер излезена од употреба, била заменета од едно секундарно образување οἰκεῖος (Хомер οἰκῆιος), изведено од οἰκεύς, кое е, самото, едно постаро образување од οἰκος, изведено со суфиксот - εύς, којшто е познат од микенската епоха и којшто служи за образување етници, т.е. со иста функција како и посесивниот суфикс -io- (подвлеченото наше). Термините *ai-ke-u*, *34-*ke-u* и *o-pi-ke-wi-ri-je-u*, кои ги определуваат триподите според местото од каде што потекнуваат, како и други бројни етници, исто така имаат посесивно значење. Овде би можел да се спомне и називот на садови *ka-ra-re-we* KN Uс 778.1; PY Fr 1184.3 χαρρήτες⁴⁸ којшто ги квалифицира сатовите што содржат масло (масленици, масларници). M. Лежен⁴⁹ исто така допушта дека некои форми на - εύς во извесни случаи во микенскиот можат да имаат и адјективска функција.

Познато е дека суфиксот - εύς служи многу често за образување називи на професии и занимања. Со ова значење - εύς се доближува до

⁴⁵ Не можеме да се согласиме со L. Deroo, SMEA X, стр. 48—53, дека овие два термина означуваат лица во дат. синт.: *e-ka-ra-e-we* *ἐκαράηφι 'на вијачот' и *ai-mi-re-we* *ἀμιλλήφι (??) 'на победникот'. Вакви форми не се документирани во подоцнежниот грчки, а втората не одговара ни од ортографска гледна точка (*ai-ia-*).

⁴⁶ Gedenkschrift Paul Kretschmer II, 159s.

⁴⁷ Жива Антика XV, 1965, стр. 288.

⁴⁸ Cf. M. D. Петрушевски, Жива Антика XI, 1961, стр. 96: χαρρεύς = χαρρός (с.-à-d. ἐλαιηρός) ἀμφορεύς.

⁴⁹ La Parola del Passato 1962, стр. 409.

суфиксот - *της/τηρ* за образување на *nomina agentis*. Близината во значењето на овие два суфикса може да се види од нивното алтернирање, како: *οἰκέυς: οἰκέτης* од *οἶκος*, микенското *ko-to-ne-we* PY Ве 995 *κτοινῆτες: ko-to-ne-ta* PY Eb 901.1 *κτοινέτᾱς*, можеби *e-ro-pa-ke-u* KN As 4493.2: *e-ro-pa-ke-ta* MY Fo 101.9 и др.

Но како што алтернира со - *της/- τηρ*, има примери од кои се гледа дека суфиксот - *εύς* алтернира и со типично адјективскиот, посесивниот суфикс -*ιο-*, што покажува дека - *εύς* може да има и адјективска функција. Примери со вакво алтернирање се јавуваат кај Хомер на пр. личното име на козарот од Одисеја: *Μελανθεύς: Μελάνθιος*. Такви алтернирања има во микенскиот повеќе отколку - *εύς*: - *τηρ/ - της: ka-ri-se-u* KN As 1516.9; As 5866.1; PY Jn 431.22; MY Au 102.3 *Χαρισ(σ)εύς: ka-ri-si-jo* PY Jn 706. 16 *Χαρίσιος* (или -ων), изведени од *χάρις*, основа *χαριτ-*, *po-i-te-u* KN Da 1083 *Φοιτεύς: po-i-ti-o* KN Da 1314 *Φοίτιος?*, *po-te-u* PY An 519.7; Cn 45.13 *Ποντεύς: po-ti-jo* KN B 804.3 *Πόντιος, pu-te-u* PY Jn 431.12 *Φοτεύς?: pu-ti-ja* PY An 340.10; Qa 1294. Истата алтернација може да се допушти во *a-ki-re-u* KN Vc 106, *a-ki-re-we* PY Fn 79.2 *Ἀχιλλεύς: a-ki-ri-jo* PY Ха 1387, сп. *pu₂-ra₂-a-ki-re-u* PY Nn 228.3: *pu₂-ra₂-a-ki-ri-jo* PY Na 425 име на место или етник. Макар што цитираните примери се главно лични и месни имиња, сепак ова алтернирање е доста показателно за семантичката вредност на - *εύς*.

Забележителен е исто така фактот што има многу изведенки со суфиксите -*ιο-ει-*, главно лични имиња и етници: *do-ri-je-we* PY Fn 867.5 *Δωριῆφι, pe-di-je-we* PY An 654.1 *Πεδιῆτες* cf. *pe-di-je-wi-ja*, сп. уште: *o-pi-ke-wi-ri-je-u*, *ro-u-si-je-wi-ja*, *tu-si-je-u* и др. Ова удвојување на суфикси со исто значење личи на македонските презимиња на -*ов/ев-ски*: *Сџојановски, Заревски*) со два суфикса кои се словенски посесиви. Сето ова покажува дека и суфиксот - *εύς* можел да има придавско, посесивно значење.

Заслужува внимание и фактот што некои изведенки со - *εύς* во микенскиот означуваат сопственици, поседници, на пр. *ka ta-e-u* „qui *ka-ta* habet” (А. Morpurgo, *Lexicon*, s. v.), *ko-to-ne-we*, ном. плур од **ko-to-ne-u* има речиси исто значење како и *ko-to-no-o-ko* *κτοινόχοος* „qui *ko-to-na* (*κτοίνα*) habet” (А. Morpurgo, *ibid.* s. v.).

11. Врската меѓу - *εύς* и посесивниот словенски суфикс -*ев/ов* е одамна забележана од Бругман⁵⁰. Посесивниот карактер на бројните етници на - *εύς* е истакнат од проф. Петрушевски во трудот *Die griech. Nomina und die kleinasiatischen Ethnika auf - εύς*⁵¹. Овде е собран интересен материјал на малоазиски етници на - *εύς* кои се, како нагласува Стефан Византиски, најчесто карски, сп.: *Εὐθηναί, πόλις Καρίας, τὸ ἔθνηκὸν καθ' ἡμᾶς Εὐθηναϊῶος, κατ' ἐκείνους δὲ Εὐθηνεύς* и др. (в. о. с. стр. 24).

⁵⁰ Cf. Brugmann-Thumb, *Griech. Gramm.*, стр. 182.

⁵¹ в. бел. 2.

Според Buck⁵², Petersen⁵³, Risch⁵⁴, Chantraine⁵⁵ и др. филолози формите со суфиксот -εὺς се типично грчки, без паралела во другите индоевропски јазици. Но нагласувањето на Стефан Византиски дека најмногу етници на -εὺς се од карско потекло, покажува дека овој суфикс се јавува и во другите и-е. јазици. Мнението дека е -εὺς негрчки суфикс е крајно и неодржливо⁵⁶, но при развојот на овој суфикс во грчкиот⁵⁷ не може да се одрече и извесно влијание од други и-е. јазици, на прво место од малоазиските (карски, ликиски, лидиски). Се знае дека Карците порано живееле во Грција и на медитеранските острови, од каде што биле потиснати од Грците во Мала Азија (cf. Thuck. I, 8). Паралели со овој суфикс можат да се најдат и во други и-е. јазици, индо-ирански, балто-словенски.

Познато е дека суфиксот -εὺς претставува понатамошен развој на индоевропските *и*-основи⁵⁸. Во грчкиот придавките и именките (главно *nomina agentis*), образувани од овие основи се делат во два типа. Придавките од типот *πολύς*, како и во староиндискиот *purus*, образуваат ном. и акуз. синг. од *и*-основата: ном. на -*us* м. р., акуз. на -*im* (-*um*), запазувајќи го акцентот на основниот вокал. Но именките, како и придавките во косите падежи, имаат развиено суфикс -*eu*- којшто е всушност полна степен по однос на вокалот -*и*-. Има примери кои јасно зборуваат за допирите на овие два аблаутни степена не само кај придавките, ами и кај именките: Во архајскиот грчки (главно од натписи) се среќаваат едни исти лични имиња на -*us*/*-um*, покрај соодветните форми на -εὺς како на пр.: Ἴφους: Ἴφεύς, Θεσους: Θεσεύς, Νέρους: Νηρεύς, Νίκους: Νικεύς, Οἰνους: Οἰνεύς, Πρωτους: Πρωτεύς, Φίλους: Φιλεύς. Има извесно основание да се допушти претпоставката дека, како што меѓу формите на *и*-основите од I тип има и придавки (ἡδύς) и именки (πῆχους, ἰχθύς), би можело да се очекува дека во постарата фаза на грчкиот и меѓу формите на -εὺς имало не само именки, ами и придавки.

Покрај веќе спомнатите форми на -εὺς кои определуваат било лица, на пр. бројните етници или хомерското и класичногрчкото οἰκεύς 'домашен слуга', било животни, како *τραπεζεύς* (κύων) микенското

⁵² C. D. Buck, *Comparative Grammar of Greek and Latin*, Chicago 1955, стр. 201.

⁵³ Buck-Petersen, *A Reverse Index of Greek Nouns and Adjectives* стр. 27.

⁵⁴ E. Risch, *Wortbildung der homerischen Sprache*, Berlin 1937 стр. 143.

⁵⁵ P. Chantraine, *Morphologie historique du grec*, Paris 1961, стр. 99s.

⁵⁶ В. особено M. Leroy, о. с., стр. 223s. Со ова мнение се согласи и F. Schachtermeug, *PWRE* XXII, 1954, col. 1518s., којшто е инаку склон да види во грчкиот многу елементи неиндоевропски.

⁵⁷ Сè повеќе во науката си пробива пат тезата дека грчкиот јазик, како посебен индоевропски идиом, бил формиран на теренот на сегашна Грција од јазикот на индоевропски племиња што започнале да доаѓаат негде околу 2.000 година пр. н. е. и јазикот на староседелците — пак индоевропјани, сп. J. Chadwick, *The Prehistory of the Greek Language*, Cambridge Ancient History, II ed. vol. II, ch. 39; *Aegean History*, Studi Classice XI, București, 1969, стр. 11; *Greek and Pre-Greek*, Transactions of the Philological Society, 1969, стр. 81 ss.

⁵⁸ Cf. E. Schwyzler, *Griech. Gramm.* I, стр. 476s.

wo-ne-we Φοινῆες, класичногрч. Φοινέες: κόρakes и др., било предмети, сп. *ai-ke-u* и др. (*ti-ro-po*), клас. грч. βοεός 'ремен од волска кожа' и др., овде ќе треба да укажеме уште на една категорија форми со овој суфикс. Грчките имиња на -εός што означуваат локалитет или предмет детерминиран според некоја особеност, исто така имаат значење блиско до придавското, на пр.: δονακεός 'месго полно со трска', δόναξ 'трска'; φελλεός 'каменит терен' од φελλός 'корково дрво'; κωπεός (κωπέες) од κώπη 'рачка на весло' и др.

На крајот, една споредба со некои соодветни примери од другите и.-е. јазици, особено индо-иранските и балто-словенските, може уште повеќе да ја поткрепи тезата за придавското значење на некои форми на -εός во грчкиот. Така, J. Wackernagel⁵⁹ укажа на некои паралели со -εός во староиндискиот и литванскиот со чисто адјективско значење: *vājayú* 'güterreich', *udanyú* 'Wasser enthaltend', *vandhurāyú* 'einen Wagensitz habend'; литв. *bedzius* 'in Not befindlich', *snarglius* 'rotzig' и др. Овде може да се додаде и авестиското *usbāzaus* 'со раце кренати горе'.

* * *

Врз основа на горното може да се заклучи:

I. Шесте микенски термина на -eu-: *ai-ke-u*, *34-*ke-u*, *o-pi-ke-wi-ri-je-u*, *ai-mi-re-we*, *e-ka-ra-e-we* и *wo-ne-we*, во интерпретацијата на кои беа недавно искажани тешки сомненија, сепак можат да се објаснат доста убедливо. Првите три се по секоја веројатност етници (в. бел. 13). Следните два: *ai-mi-re-we* и *e-ka-ra-e-we* иако немаат уште добиено соодветна идентификација, од текстуалната анализа на плочките во кои што се јавуваат тие, нивното значење може да се претпостави со голема веројатност. А последниот збор (*wo-ne-we*) може да се идентифицира со Φοινῆες без ѕвездичка. Првите три детерминираат садови според местото од каде што потекнуваат, а другите три опишуваат овни и тоа: *ai-mi-re-we* и *e-ka-ra-e-we* според начинот на одгледувањето, а *wo-ne-we* според бојата, а можеби и според квалитетот, на нивната волна.

II. Според значењето и функцијата, овие зборови имаат вредност сосема блиска до придавската. Форми на -εός со слично значење се среќаваат и во помикенско време, кај Хомер и во класичногрчкиот, а паралели можат да се најдат и во другите и.-е. јазици. Сето тоа дава основание да се претпостави дека во грчкиот, особено во неговата постара фаза, со суфиксот -εός можеле да се образуваат форми и со адјективско значење.

⁵⁹ J. Wackernagel, Kleine Schriften I, стр. 298.

Petar Hr. ILIEVSKI

UNA PARTICOLARITA' SEMANTICA DEL SUFFISSO - εὐς
NEL GRECO MICENEO

RIASSUNTO

Il suffisso - εὐς, che è vivo durante tutta la storia della lingua greca e largamente rappresentato nel miceneo, è stato spesso oggetto di profonde indagini nel passato e specialmente negli ultimi anni. Questo suffisso può essere considerato sotto vari aspetti: 1° dal punto di vista storico: l'origine e lo sviluppo del suffisso; 2° dal punto di vista morfologico; la declinazione dei nomi in - εὐς, la formazione dei nomi di genere femminile, ecc.; 3° dal punto di vista semantico: il significato e la funzione del suffisso - εὐς. Fino ad ora è stato scritto molto quasi su tutti questi punti, e molte cose sono già chiarite, ma ci sono ancora problemi morfologici, storici e semantici.

L'autore qui tratta solo dell' ultima questione di carattere semantico del suffisso - εὐς, che è in fatto un suffisso nominale in greco, ma in talune forme micenee (*ai-ke-u*, *34-*ke-u*, *o-pi-ke-wi-ri-je-u*, *ai-mi-re-we*, *e-ka-ra-e-we*, *wo-ne-we*) è supposto un significato aggettivale. Nasce spontanea una questione: E' possibile un significato aggettivale delle formazioni con - εὐς o no? Su questo problema ancora non esiste una speciale indagine. Siccome recentemente il Professore M. F. Galiano ha espresso un grande dubbio riguardo all' interpretazione degli esempi dove è supposto questo suffisso, prima si esaminano gli esempi e poi si cerca la risposta alla questione di sopra.

Tra le differenti interpretazioni dei primi tre esempi, si accetta l'interpretazione del Prof. M. D. Petruševski (Ž. A. IX, 154), secondo cui questi termini sono etnici, determinanti dei tripodi dal punto di vista della loro provenienza: *ai-ke-u* Αἰγεὺς da Αἰγαί, Αἰγυς, *34-*ke-u*, cf. *34-*ke-ja*, *o-pi-ke-wi-ri-je-u* da Ὀΐ'Επισκέφριον. Come etnici, questi termini hanno un significato aggettivale, possessivo. L'autore del presente articolo aggiunge un argomento anche della vita contemporanea che i vasi siano spesso determinati similmente con etnici della località dove sono fabbricati.

L'identificazione dei seguenti due termini: *ai-mi-re-we* ed *e-ka-ra-e-we* non è facile, perchè non ci sono documentate le corrispondenti parole nel greco classico. Nondimeno, tra parecchi suggerimenti, è rilevante l'interpretazione del Prof. M. Lejeune (Par. d. Pass., 1962, 407—411) come possibile ed accettabile. La connessione di *ai-mi-re-we* con αἶμα ed *e-ka-ra-e-we* con ἐσχάρα (Pugl. Carratelli, L. R. Palmer) fu giustamente rifiutata dal Lejeune. Il suo suggerimento che *e-ka-ra-e-we* si può intendere come *ἐγγραῖῃς di γράω, γράστις, 'rodere, mangiare', con un significato: 'betes à l'engrais', ed *ai-mi-re-we* *αἰμιλιῖς connesso con αἰμασιά 'l'enclos', corrispondono bene ad una descrizione dei montoni. L'autore di questo articolo offre un appoggio a questa interpretazione: la composizione del bestiame, di cui molti capi sono maschi, nelle tavolette della serie Cn di Pilo, indica che il principale scopo del palazzo era probabilmente quello di ottenere bestiame

ingrassato per la carne (cf. Atti e Memorie del 1° Congresso intern. di Micenologia, Roma 1968, pp. 616—632). Un numero di circa 300 montoni menzionati sulle superstiti tavolette della serie Dm di Cnosso, erano similmente destinati allo ingrasso nelle dieci località.

I montoni, intesi come *ai-mi-re-we*, cf. αἰμός < **saip-mo-*, lat. *saepēs* 'recinto', corrispondono alla categoria di OVIS+TA (*ta-to-mo σταθμός*) di PY Cn4 e 595. Tuttavia questi due termini non sono stati identificati in modo definitivo, almeno una cosa è quasi chiara. Essi qualificano montoni, e secondo la loro funzione sintattica, rappresentano un tipo di aggettivo. L'identificazione del Prof. L. Deroy, SMEA X, pp. 48-53, che questi due termini significhino nomi di professione al dat. sing. *e-ka-ra-e-u* *ἐργαλαεὺς 'châtreur' ed *ai-mi-re-u* ἀμιλλεὺς 'sélectionneur', non è sicuro, perchè anche queste parole non sono documentate nel greco classico e la seconda non corrisponde dal punto di vista ortografico (*ai-* : *a-*).

Alla stessa categoria, per qualificare montoni, appartiene anche il termine *wo-ne-we*. Siccome per esso sono proposte differenti ed opposte interpretazioni, qui è data una più dettagliata indagine di questa parola.

Poichè il suffisso -εὺς generalmente indica una professione maschile, Ventris e Chadwick (*Evidence*, p. 97; *Docs*, p. 412) hanno supposto che, *wo-ne-we* sia una indicazione di un uomo al dativo sing. *woinewei* 'wine dealer'. Ma nelle tavolette dove *wo-ne-we* appare, nessun'altra persona è indicata con il nome della sua professione. Considerando i testi di tutta la serie Cn è chiaro che *wo-ne-we*, come *pa-ra-jo* (παλαιόι), non qualifica la persona, ma il bestiame designato con l'ideogramma.

M. Doria nelle *Interpretazioni di testi micenei della classe Cn* (p. 24) è giunto alla conclusione che *w.* indichi un colore: 'del colore del vino'. Invece il Palmer (*Interpr. of. Myc. Texts*, pp. 168, 464) ha rifiutato questa interpretazione perchè, secondo lui, l'identificazione etimologica di *pa-ra-jo* con παλαιόι 'vecchi' e di *wo-ne-we* con Φοινῆρες 'del colore del vino' non formano una convincente opposizione semantica. Secondo il Palmer *w.* è un nom. plur. di una categoria di bestiami reali *Fόρνων per Fάρνων.

Negli elenchi di bestiame, come sono descritti nelle tavolette Cn di Pilo, ci si potrebbe aspettare un termine per Fάρνων come contrasto di παλαιός (cf. *pa, pe, za* della serie D di Cnosso). Ma è una questione in sospenso se *wo-ne-we* nelle tavolette Cn di Pilo sia contrapposto a *pa-ra-jo*. Solo in Cn 40. 1 e 2 questi due termini appaiono uno dopo l'altro, mentre negli altri esempi essi sono separati, o solo uno di essi s'incontra. E' già noto che la serie Cn è composta di tavolette con contenuto e scopo differenti, benchè tutte abbiano ideogrammi di bestiame. Anche in una stessa tavoletta varie righe contengono differenti specie di informazioni. C'è ragione di supporre che i lunghi elenchi delle tavolette Cn di Pilo, dove *w.* appare, sono compilate sulla base di più piccole tavolette del tipo di Cn 453 e Cc660 (scritte da vari scribi), proprio come le tavolette di Pilo Ep da Eb e En da Ea.

C'è l'uso comune che le pecore vecchie e deboli siano allontanate dalle greggi regolari, fatte ingrassare e quindi ammazzate per la carne. Nelle tavolette Cn i montoni *pa-ra-jo* probabilmente sono separati per lo stesso scopo, forse perchè non potevano essere mantenuti per l'anno successivo.

Se *wo-ne-we* significhi 'agnelli', il loro numero occorrerebbe che fosse approssimativamente lo stesso come dei montoni *pa-ra-jo* per sostituirli. Ma il numero dei montoni *pa-ra-jo* (1.410) è più grande di quello dei *wo-ne-we*, solo 115.

Come abbiamo detto, il contenuto delle tavolette Cn di Pilo indica che il principale scopo del palazzo era di allevare bestiame ingrassato. Ma il palazzo evidentemente volle ricavare maggior profitto da essi. Indubbiamente esso era interessato alla lana, e il termine *wo-ne-we* più probabilmente qualifica i montoni secondo la specie (colore e qualità) della loro lana.

La proposta del Palmer che *wo-ne-we* rappresenti un' alternativa ortografica di *ἄρνων* incontra difficoltà dal punto di vista ortografico e linguistico.

La parola *ἄρῆν, ἄρνός* cret. *Ἐαρήν* 'agnello' è stata scoperta nelle tavolette micenee: nel nome personale *wa-ni-ko* *Ἐαρνίσκος*, *wa-na-ta-jo* *Ἐαρναταῖος*, *wa-na-so-i*, secondo il Petruševski loc. pl. del toponimo *Ἐαρνασσα*, nell'aggettivo *we-re-ne-ja*, probabilmente *wrenea* (*διρθέρα*) 'la pelle di agnello' e nell'aggettivo *wo-ro-ne-ja* (MY OeIII) accanto all'ideogramma della lana. L'ipotesi del Palmer che questa parola sia da leggere *wornea*, (scriptio plena), oppure *wroneia* (con metatesi), è accettata volentieri dagli studiosi. Ma una simile alternanza di *or/ro* in *wo-ne-we*, paragonato con *wo-ro-ne-ja*, è meno sicura non solo perchè la parola **worneus* della radice *uorn-/uyn-* con il significato di agnello non esiste in greco, ma pure perchè è molto problematico se queste due parole derivino della stessa radice.

Tutte le parole micenee che cominciano con *wo-n-* sono state ricondotte alla radice *woin-* (e il Palmer o. c. p. 464 per talune ha accettato questa identificazione): *wo-no-* *Ἐοῖνος*, *wo-na-si* *Ἐοινάσσι* 'vigneti' al dat. pl., *wo-no-qa-so* *Ἐοινόφορος*, *wo-no-wa-ti-si* *Ἐοινώτις*, dat. pl. dal toponimo *Ἐοινόη*, *Ἐοινόφα*. Non c'è dubbio che anche nella forma *wo-ne-we* si cela la parola (*Ἐοῖνος* e significhi il colore del vino.

L'identificazione di *wo-ne-we* con *Ἐοινῆφες* 'del colore del vino' è più facile da accettare sia dal punto di vista linguistico che dal punto di vista degli argomenti storici. Il colore del vino spesso si usa per la descrizione di animali e uccelli. La parola *Ἐοινέες* è perfino documentata in Esichio come *γοινέες: κόρακες*. *Ἐοινάξ: εἶδος κόρακος*. *Ἐοινάς* è un tipo di colombo (Arist. *H. A.* V, 13, 544b) *χρῶμα δὲ ἔχει οἰνωπόν* (Athen., IX, 394a), poi *Ἐοινάξ* è noto come un nome di cane (Xen. *Cyneg.* 7,5). Secondo le Scholia B ad *Iliadem* *οἰνωπε βόε* sono *οἰνώδεις εἰς τὸ ὄρν*· *οἱ δὲ μέλανες*. E' pure possibile che le pecore siano indicate come *Ἐοινῆφες* 'oscuere' oppure 'rossicce'. E' ben noto che c'erano pecore di questo colore come si vede da Omero *Od.* IV, 135; IX, 426; Plinio *N. H.* VIII, 190; Columella VII, 3, 2; Vitruvio VIII, 3, 13, ecc. Si può osservare che questo genere di pecore con un pigmento rossiccio era allevato nel nord-est della Bulgaria (cf. T. Савов, *Овцевъдството в България*, София 1964, p. 104s.). Queste pecore sono chiamate nella lingua turca *kavardžik* 'ricciute, ondulate', oppure *bakar karmiz* 'del colore del rame', dal colore del loro vello.

Una forma *woineus* per *wo-ne-we* fu suggerita all' inizio della decifrazione dei testi micenei. Ma siccome dopo sono state proposte altre varie interpretazioni, è stata necessaria una nuova e complessiva indagine di questa parola. La nostra indagine (Ž. A. XVII, pp. 23—31) ortografica, linguistica e storica confermò che l'identificazione *ῶνῆες* per *wo-ne-we* è possibile e accettabile; e secondo la funzione sintattica il termine *w.* ha un significato aggettivale.

* * *

Tenendo conto del fatto che nel greco postmiceneo il suffisso *-εύς* si usa per formare nomi, l'autore tratta la questione: è possibile un significato aggettivale delle forme in *-εύς*? Si può confermare questo significato da altri esempi? — È notevole che tra i vari tipi di nomi in *-εύς*, sia nel greco alfabeticamente che nel miceneo, ci sono appellativi che qualificano animali secondo qualche segno caratteristico, come: *ὄρεεύς*, att. *ὄρεεύς* 'mulo', animale, montano; *τραπεζεύς* 'cane, nutrito alla tavola del suo padrone', *ῶνῆες κόρακες*, ecc. Un tale significato di *βουεύς* è largamente trattato dallo Szémerenyi (MNHMHС XAPIN P. Kretschmer II, p. 159s. Il Petruševski (Ž. A. XV, p. 288) crede che il significato originario di *ὄλεεύς* fosse possessivo. Il Lejeune (o. c.) ha pure ammesso che un nome in *-εύς* può avere in qualche caso funzione di aggettivo nel miceneo. È degno d'attenzione il fatto che parecchie derivazioni in *-εύς* in miceneo significano possessori, proprietari, p.e.: *ka-ma-e-u* 'qui *kama* habet', *ko-to-ne-we*, nom. pl. di un *ko-to-ne-u*, ha forse lo stesso significato come *ko-to-no-ko*, cioè 'qui *kotona* habet'.

La connessione tra *-εύς* e il suffisso possessivo slavo *-ev/ov* è già indicata dal Brugmann-Thumb (*Gr. Gr.*, p. 182) e il carattere possessivo di numerosi etnici in *-εύς* è anche rilevato dal Prof. Petruševski (*Lingu. Balk. VI*, Sofia 1963, p. 19—24). Qui sono raccolti numerosi etnici in *-εύς* dell'Asia Minore. Secondo Stefano Vizantino essi sono il più spesso di origine cara, cf. *Πλατηίς, νῆρος παρὰ τῆς Λυκίας. τὸ ἐθνικὸν Πλαταιεύς διὰ τὸ χαίρειν τοὺς Κάρας τῶ εἰς -εύς τύπῳ*, etc. (o. c. p. 24).

Una comparazione con alcuni esempi corrispondenti delle lingue indo-iraniche e balto-slave può corroborare l'ipotesi per il significato aggettivale delle formazioni in *-εύς*. J. Wackernagel (*Kleine Schriften I*, p. 298) ha indicato parecchi paralieli in *-eus* in sanscrito e lituano con un significato propriamente aggettivale, p.e. *vājayú* 'güterreich', *udanyú* 'Wasser enthaltend', *vandhurāyú* 'einen Wagensitz habend', ecc. lituano *bedzius* 'in Not befindlich', *snarglius* 'rotzig'. Qua si può aggiungere anche avestico *usbāzauš* 'con mani sollevate'.

Sulla base di questo si può concludere che alcune formazioni in *-eus* hanno avuto un significato e una funzione aggettivale non solo in greco, ma anche in altre lingue indo-europee. È noto che il suffisso *-eus* è una continuazione dello sviluppo dei nomi indo-europei con la radice *-u-* in cui si formano sostantivi ed aggettivi. Similmente si può supporre che il suffisso *-eus* nel miceneo poteva avere una funzione più ampia di quella attestata nell'epoca classica, cioè non solo nominale, ma anche aggettivale.